

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL PRIIT PIKAMĂE
prezentate la 8 iunie 2023¹

Cauza C-125/22

X,
Y,

**cei 6 copii minori ai acestora
împotriva**

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

[cerere de decizie preliminară formulată de rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Tribunalul de la Haga, locul ședinței de judecată 's-Hertogenbosch, Țările de Jos)]

„Trimitere preliminară – Politica comună în materie de azil și de protecție subsidiară – Directiva 2011/95/UE – Condiții de acordare a protecției subsidiare – Articolul 15 – Luarea în considerare a elementelor proprii statutului individual și situației personale a solicitantului, precum și situației generale din țara de origine – Situație umanitară”

I. Introducere

1. Prezenta cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Tribunalul de la Haga, locul ședinței 's-Hertogenbosch, Țările de Jos) are ca obiect interpretarea articolului 15 din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate².

2. Această cerere a fost prezentată în cadrul unui litigiu între soții X și Y, precum și cei șase copii minori ai acestora, toți resortisanți libieni (denumiți în continuare împreună „reclamanții”), pe de o parte, și Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (secretarul de stat pentru justiție și securitate, Țările de Jos, denumit în continuare „secretarul de stat”), pe de altă parte, în legătură cu deciziile acestuia din urmă de respingere a cererilor de protecție internațională ale reclamanților. Întrebarea aflată în centrul acestui litigiu este aceea dacă reclamanții pot beneficia de protecție subsidiară în sensul Directivei 2011/95.

¹ Limba originală: franceza.

² JO 2011, L 337, p. 9.

3. Instanța de trimitere solicită în esență clarificări cu privire la modul în care statutul individual și situația personală a unui solicitant, pe de o parte, și situația generală din țara de origine, pe de altă parte, trebuie să fie luate în considerare la examinarea cererii din perspectiva articolului 15 din Directiva 2011/95. În plus, aceasta urmărește să afle dacă, în anumite condiții, o situație umanitară trebuie de asemenea să fie luată în considerare atunci când se apreciază dacă există dreptul la protecție subsidiară. Prin hotărârea sa, în care vor fi interpretate criteriile comune pe care trebuie să le îndeplinească solicitanții de protecție internațională pentru a putea beneficia de protecție subsidiară, Curtea va contribui la securitatea juridică și la o coerență sporită în aplicarea normelor care reglementează sistemul european comun de azil.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

4. Articolul 1 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), intitulat „Demnitatea umană”, prevede:

„Demnitatea umană este inviolabilă. Aceasta trebuie respectată și protejată.”

5. Articolul 4 din cartă, intitulat „Interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante”, prevede:

„Nimeni nu poate fi supus torturii și nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.”

6. Articolul 19 din cartă, intitulat „Protecția în caz de strămutare, expulzare sau extrădare”, prevede la alineatul (2):

„Nimeni nu poate fi strămutat, expulzat sau extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante.”

2. Directiva 2011/95

7. Articolul 2 din Directiva 2011/95, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

- (a) «protecție internațională» înseamnă statutul de refugiat și statutul conferit prin protecție subsidiară, definite la literele (e) și (g);
- (b) «beneficiar de protecție internațională» înseamnă o persoană căreia i s-a acordat statutul de refugiat sau statutul conferit prin protecție subsidiară, astfel cum sunt definite la literele (e) și (g);

[...]

- (f) «persoană eligibilă pentru obținerea de protecție subsidiară» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe sau orice apatrid care nu poate fi considerat refugiat, dar în privința căruia există motive serioase și întemeiate de a crede că, în cazul în care ar fi trimis în țara sa de origine sau, în cazul unui apatrid, în țara în care avea reședința obișnuită, ar fi supus unui risc real de a suferi vătămările grave definite la articolul 15 și căruia nu i se aplică articolul 17 alineatele (1) și (2) și nu poate sau, ca urmare a acestui risc, nu dorește protecția respectivei țări;
- (g) «statut conferit prin protecție subsidiară» înseamnă recunoașterea, de către un stat membru, a unui resortisant al unei țări terțe sau a unui apatrid ca persoană eligibilă pentru obținerea de protecție subsidiară;
- (h) «cerere de protecție internațională» înseamnă cererea de protecție prezentată unui stat membru de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid, care poate fi înțeleasă ca urmărind să obțină statutul de refugiat sau statutul conferit prin protecție subsidiară, care nu solicită în mod explicit un alt tip de protecție în afara domeniului de aplicare a prezentei directive și care poate face obiectul unei cereri separate;
- (i) «solicitant» înseamnă un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid care a introdus o cerere de protecție internațională în privința căreia nu s-a luat încă o decizie definitivă;

[...]

8. Articolul 4 din această directivă, intitulat „Evaluarea faptelor și circumstanțelor”, care se află în capitolul II din aceasta, referitor la „[e]valuarea cererilor de protecție internațională”, prevede:

„(1) Statele membre pot considera că este obligația solicitantului să prezinte, de îndată ce este posibil, toate elementele necesare în sprijinul cererii sale de protecție internațională. Statele membre au obligația de a evalua, în cooperare cu solicitantul, elementele relevante ale cererii.

[...]

(3) Evaluarea unei cereri de protecție internațională se efectuează la nivel individual, luându-se în considerare următoarele elemente:

- (a) toate faptele pertinente privind țara de origine în momentul luării unei decizii privind cererea [...];
- (b) informațiile și documentele relevante prezentate de solicitant, inclusiv informațiile care permit să se stabilească dacă solicitantul a făcut sau ar putea face obiectul unei persecuții sau al unor vătămări grave;
- (c) statutul individual și situația personală a solicitantului, inclusiv factori precum trecutul, sexul și vârsta acestuia, pentru a se stabili dacă, ținând seama de situația personală a solicitantului, actele la care solicitantul a fost sau riscă să fie expus ar putea fi considerate o persecuție sau o vătămare gravă;

[...]

(4) Faptul că solicitantul a fost deja persecutat, a suferit deja vătămări grave sau a făcut deja obiectul amenințării directe a unei astfel de persecuții sau a unor astfel de vătămări reprezintă un indiciu serios al temerilor fondate ale solicitantului de a fi persecutat sau al riscului real de a suferi vătămări grave, cu excepția cazului în care există motive întemeiate de a crede că respectiva persecuție sau respectivele vătămări grave nu se vor mai repeta.

(5) Atunci când statele membre aplică principiul conform căruia este obligația solicitantului să își susțină cererea și când anumite aspecte din declarațiile solicitantului nu sunt susținute de dovezi documentare sau de altă natură, aceste aspecte nu necesită o confirmare în cazul în care sunt îndeplinite următoarele condiții:

- (a) solicitantul a depus un efort real de a-și susține cererea;
- (b) au fost prezentate toate elementele relevante de care dispune solicitantul și s-a furnizat o explicație satisfăcătoare în ceea ce privește absența unor alte elemente de probă relevante;
- (c) declarațiile solicitantului sunt considerate coerente și plauzibile și nu sunt contrazise de informații generale și specifice cunoscute, relevante pentru cererea sa;

[...]

(e) credibilitatea generală a solicitantului a putut fi stabilită.”

9. Potrivit articolului 6 din directiva menționată, intitulat „Agenții de persecuție sau vătămări grave”:

„Agenții de persecuție sau vătămări grave pot fi:

- (a) statul;
- (b) partidele sau organizațiile care controlează statul sau o parte importantă din teritoriul acestuia;
- (c) agenți neguvernamentali, în cazul în care se poate demonstra că agenții menționați la literele (a) și (b), inclusiv organizațiile internaționale, nu pot sau nu doresc să acorde o protecție împotriva persecuțiilor sau a vătămărilor grave în sensul articolului 7.”

10. Articolul 8 din aceeași directivă, intitulat „Protecția în interiorul țării”, prevede la alineatul (2):

„Atunci când examinează dacă un solicitant are un motiv întemeiat de a se teme că va fi persecutat sau dacă există un risc real de a fi supus unor vătămări grave sau dacă are acces la protecție împotriva persecuției sau a vătămărilor grave într-o parte din țara de origine în conformitate cu alineatul (1), statele membre țin seama, în momentul în care adoptă o decizie cu privire la cerere, de condițiile generale existente în respectiva parte a țării și de situația personală a solicitantului, în conformitate cu articolul 4. În acest scop, statele membre se asigură că informații precise și actualizate sunt obținute din surse pertinente, precum Înaltul Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați și Biroul European de Sprijin pentru Azil.”

11. În conformitate cu articolul 15 din Directiva 2011/95, intitulat „Vătămări grave”, care se află în capitolul V din aceasta, referitor la „[c]ondiții[le] pentru obținerea de protecție subsidiară”:

„Vătămările grave sunt:

- (a) pedeapsa cu moartea sau execuția sau
- (b) tortura sau tratamentele sau pedepsele inumane sau degradante aplicate unui solicitant în țara de origine;
- (c) amenințările grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional.”

12. Articolul 18 din această directivă, intitulat „Acordarea statutului conferit prin protecție subsidiară”, prevede:

„Statele membre acordă statutul conferit prin protecție subsidiară unui resortisant al unei țări terțe sau unui apatrid eligibil pentru obținerea de protecție subsidiară în conformitate cu capitolele II și V.”

B. Dreptul neerlandez

13. Articolul 29 alineatul (1) din Wet tot algehele herziening van de Vreemdelingenwet (Vreemdelingenwet 2000) [Legea privind revizuirea generală a Legii privind străinii (Legea din 2000 privind străinii)] din 23 noiembrie 2000 (Stb. 2000, nr. 496), în versiunea aplicabilă litigiului principal, prevede:

„(1) Permisul de ședere pe durată determinată [...] poate fi acordat resortisanților străini care:

- a) au statutul de refugiați sau
- b) dovedesc în suficientă măsură că există motive întemeiate să se presupună că, în cazul unei expulzări, există un risc real de a fi supuși:
 - 1. pedepsei cu moartea sau execuției;
 - 2. torturii ori tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante sau
 - 3. unor amenințări grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional.

2 Permisul de ședere pe durată determinată prevăzut la articolul 28 poate fi de asemenea acordat membrilor de familie enumerați mai jos dacă, la momentul sosirii resortisantului străin în cauză, aceștia făceau parte din familia sa și dacă fie au sosit în Țările de Jos concomitent cu resortisantul respectiv, fie s-au alăturat acestuia din urmă în termen de trei luni de la data la care acestui resortisant i s-a eliberat un permis de ședere pe durată determinată. [...]

[...]

4 Permisul de ședere pe durată determinată [...] poate fi de asemenea acordat unui membru de familie în sensul alineatului 2 care nu s-a alăturat resortisantului străin vizat la alineatul 1 în termen de trei luni de la data la care acestui resortisant i s-a eliberat un permis de ședere [...] dacă, în acest termen de trei luni, o cerere de viză pentru o ședere de mai mult de trei luni a fost formulată de către sau pentru acest membru de familie.”

III. Situația de fapt, procedura principală și întrebările preliminare

14. Soții X și Y, reclamânți în litigiul principal, sunt originari din Libia. La 28 ianuarie 2018, au depus cereri de protecție internațională în Țările de Jos, inclusiv în numele celor șase copii minori ai lor.

15. În susținerea acestor cereri, ei au declarat următoarele: X ar fi lucrat mai mulți ani în Tripoli ca gardă de corp a unor politicieni de rang înalt. Asupra lui s-ar fi deschis focul o dată, în timp ce făcea jogging după ce a ieșit de la serviciu. El ar fi fost rănit la cap și ar fi rămas cu un fragment de glonț în obrazul stâng. X susține că, după acest atac, ar fi fost amenințat telefonic de două ori, prima dată la aproximativ cinci luni după ce s-a tras asupra sa și a doua oară la între unul și doi ani după împușcături. În aceste apeluri telefonice s-ar fi spus printre altele că X lucrează pentru guvern, că va fi omorât și că copiii săi vor fi răpiți. X are bănuieli cu privire la identitatea persoanei responsabile pentru împușcături și amenințări, dar nu poate să o dovedească. În plus, reclamânții au susținut că, pe lângă situația umanitară din Libia (în special lipsa accesului la apă potabilă și electricitate), faptul că au șase copii minori ar fi de asemenea relevant pentru aprecierea în raport cu articolul 15 litera (c) din Directiva 2011/95.

16. Prin decizii individuale, care poartă toate data de 24 decembrie 2020, secretarul de stat a respins ca neîntemeiate cererile de protecție internațională. De asemenea, prin deciziile respective s-a stabilit că reclamânților nu li se acordă un permis de ședere pentru motive obișnuite și că aceștia nu beneficiază de o amânare a obligației lor de a pleca. În cele din urmă, secretarul de stat a stabilit că deciziile menționate sunt considerate de asemenea decizii de returnare și că reclamânții au un termen de patru săptămâni pentru a se conforma acestora.

17. Reclamânții au introdus o acțiune, pentru lipsă de temei, împotriva respingerii cererilor lor de protecție internațională la rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Tribunalul de la Haga, locul ședinței 's-Hertogenbosch).

18. Această instanță afirmă că are îndoieli în legătură cu interpretarea articolului 15 din Directiva 2011/95. Ea ridică problema dacă dispozițiile acestui articol 15 litera (b), pe de o parte, și cele ale articolului 15 litera (c), pe de altă parte, trebuie apreciate strict separat sau dacă, dimpotrivă, articolul 15 menționat trebuie interpretat în sensul că toate elementele relevante care privesc atât statutul individual și situația personală a solicitantului, cât și situația generală din țara de origine trebuie să fie apreciate întotdeauna integral și în mod interdependent înainte de a se stabili forma de manifestare a vătămărilor grave care poate fi susținută cu aceste elemente. Ea susține că decizia de a se acorda sau a nu se acorda protecție reclamânților din litigiul principal ar depinde de modul în care se impune să fie interpretate dispozițiile respective.

19. Acesta este motivul pentru care rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Tribunalul de la Haga, locul ședinței 's-Hertogenbosch) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Articolul 15 din Directiva [2011/95] coroborat cu [articolul 2 litera (g) și cu articolul 4] din această directivă, precum și cu [articolul 4 și articolul 19] alineatul (2) din [cartă] trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă un solicitant are nevoie de protecție subsidiară, trebuie analizate și evaluate integral și în mod interdependent toate elementele relevante care privesc atât statutul individual și situația personală a solicitantului, cât și situația generală din țara de origine, înainte de a identifica forma de manifestare a vătămărilor grave de temut care poate fi susținută cu aceste elemente?
- 2) În cazul unui răspuns negativ din partea Curții la prima întrebare, aprecierea statutului individual și a situației personale a solicitantului în cadrul aprecierii în raport cu articolul 15 litera (c) din Directiva [2011/95], despre care Curtea a precizat deja că trebuie luate în considerare în acest scop, este mai cuprinzătoare decât verificarea respectării cerinței individualizării prevăzute în Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului [din 17 iulie 2008] în cauza NA. împotriva Regatului Unit [(CE:ECHR:2008:0717JUD002590407)]³? Aceste elemente pot fi luate în considerare, cu privire la aceeași cerere de protecție subsidiară, în aprecierea în raport atât cu articolul 15 litera (b), cât și cu articolul 15 litera (c) din Directiva [2011/95]?
- 3) Articolul 15 din Directiva [2011/95] trebuie interpretat în sensul că, pentru aprecierea nevoii de protecție subsidiară, așa-numita scară progresivă, despre care Curtea a precizat deja că trebuie aplicată în aprecierea unei temeri invocate legate de vătămările grave prevăzute la articolul 15 [litera (c)] din [directiva respectivă], trebuie aplicată și în aprecierea unei temeri invocate legate de vătămările grave prevăzute la articolul 15 litera (b) din [aceasta]?
- 4) Articolul 15 din Directiva [2011/95] coroborat cu articolul 1 [...], cu articolul 4 [...] și cu [articolul 19] alineatul (2) din [cartă] trebuie interpretat în sensul că situația umanitară care reprezintă o consecință (in)directă a acțiunilor și/sau a omisiunilor unui agent de vătămare gravă trebuie luată în considerare atunci când se evaluează dacă un solicitant are nevoie de protecție subsidiară?”

IV. Procedura în fața Curții

20. Decizia de trimitere din data de 22 februarie 2022 a fost primită la grefa Curții în aceeași zi.

21. Reclamanții din litigiul principal, guvernele neerlandez, belgian, german și francez, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise în termenul prevăzut la articolul 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene.

22. În cursul ședinței din 23 martie 2023, reprezentanții *ad litem* ai reclamanților din litigiul principal, ai guvernului neerlandez, precum și ai Comisiei au prezentat observații orale.

³ Denumită în continuare „Hotărârea NA. împotriva Regatului Unit”.

V. Analiză juridică

A. Observații introductive

23. Convenția de la Geneva din 28 iulie 1951 și Protocolul din 31 ianuarie 1967 privind statutul refugiaților⁴ sunt principalele instrumente juridice internaționale în domeniul protecției internaționale, în special în ceea ce privește statutul refugiaților și principiul nereturnării. Odată cu adoptarea Directivei 2011/95, o nouă formă de protecție, „protecția subsidiară”, a fost introdusă în Uniune. Întrucât a fost adoptată de legiuitorul Uniunii în special în temeiul articolului 78 alineatul (2) litera (b) TFUE, această directivă face parte dintre măsurile referitoare la un sistem european comun de azil, care cuprinde „un regim unitar de protecție subsidiară pentru resortisanții țărilor terțe care, fără să obțină azil european, *au nevoie de protecție internațională*” (sublinierea noastră).

24. Prin „persoană eligibilă pentru obținerea de protecție subsidiară” în sensul articolului 2 litera (f) din Directiva 2011/95 se înțelege „orice resortisant al unei țări terțe sau orice apatrid care nu poate fi considerat refugiat, dar în privința căruia există motive serioase și întemeiate de a crede că, în cazul în care ar fi trimis în țara sa de origine sau, în cazul unui apatrid, în țara în care avea reședința obișnuită, *ar fi supus unui risc real de a suferi vătămările grave definite la articolul 15*” (sublinierea noastră). Dispoziția respectivă prevede trei tipuri de „vătămări grave” care, atunci când li se constată existența, sunt de natură să conducă la acordarea de protecție subsidiară persoanei care le este supusă. Este vorba, în concret, de pedeapsa cu moartea [litera (a)]; tortura sau tratamentele sau pedepsele inumane sau degradante aplicate unui solicitant în țara de origine [litera (b)] și amenințările grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional [litera (c)].

25. Astfel, Directiva 2011/95 stabilește criteriile comune pe care trebuie să le îndeplinească solicitanții de protecție internațională pentru a putea beneficia de protecție subsidiară, garantând în acest mod aplicarea criteriilor menționate de către toate statele membre. După cum a arătat în mod corect Curtea, directiva respectivă urmărește să instituie un *regim uniform de protecție subsidiară*⁵. Revine autorităților naționale sarcina de a examina situația de fapt și de a stabili dacă aceste criterii sunt îndeplinite în speță, respectând totodată orientările care reies din jurisprudență. În măsura în care instanța de trimitere exprimă îndoieli în legătură cu interpretarea articolului 15 din directiva respectivă și deplânge existența unei practici eterogene în aplicarea criteriilor în cauză, considerăm că este indispensabilă pronunțarea Curții în termeni clari asupra întrebărilor adresate pentru a garanta o aplicare coerentă a normelor sistemului european comun de azil.

26. Instanța de trimitere solicită în esență Curții precizări referitoare la modul în care statutul individual și situația personală a solicitantului, pe de o parte, și situația generală din țara de origine, pe de altă parte, trebuie luate în considerare în cadrul analizei efectuate în vederea acordării în favoarea acestui solicitant a protecției subsidiare care este prevăzută la articolul 15 din Directiva 2011/95 (primele trei întrebări). Această instanță solicită totodată să se stabilească

⁴ Convenția privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, p. 150, nr. 2545 (1954)], astfel cum a fost modificată prin Protocolul privind statutul refugiaților, încheiat la New York la 31 ianuarie 1967.

⁵ Hotărârea din 10 iunie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Noțiunea de „amenințări grave și individuale”) (C-901/19, EU:C:2021:472, punctul 22).

dacă, în anumite condiții, situația umanitară trebuie luată în considerare de asemenea atunci când se evaluează dacă solicitantul în cauză are dreptul la protecție subsidiară (a patra întrebare). Întrebările menționate vor fi abordate în ordinea în care au fost adresate.

B. Cu privire la prima întrebare preliminară

27. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere ridică problema dacă articolul 15 din Directiva 2011/95 coroborat cu articolul 2 litera (g) și cu articolul 4 din această directivă, precum și cu articolul 4 și articolul 19 alineatul (2) din cartă, trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă un solicitant este expus riscului de a suferi o vătămare gravă, în sensul acestui articol 15, revine autorităților competente să analizeze în mod sistematic toate elementele relevante care privesc atât „statutul individual” și „situația personală” a solicitantului, cât și „situația generală” din țara de origine, înainte de a identifica forma de manifestare a vătămarilor grave care poate fi susținută cu elementele în cauză.

1. Cu privire la obligația de efectuare a unei evaluări a cererii de protecție internațională la nivel individual care să țină seama de toate aspectele relevante privind țara de origine, precum și de statutul individual și de situația personală a solicitantului

28. Mai întâi, trebuie amintit că, astfel cum reiese din articolul 10 alineatul (3) din Directiva 2013/32/UE⁶, revine autorității decizionale a statului membru în cauză să se pronunțe asupra unei cereri de protecție internațională după o examinare corespunzătoare, după cum se precizează printre altele la acest alineat. Examinarea cererii de către autoritatea decizională, care este necesar să dispună de mijloace specifice și de un personal specializat în materie este o fază esențială a procedurilor comune instituite de directiva respectivă⁷.

29. Apoi, se impune să se observe că, în conformitate cu articolul 4 alineatul (3) din Directiva 2011/95, *evaluarea unei cereri de protecție internațională trebuie realizată la nivel „individual”, luându-se în considerare printre altele elementele menționate la articolul în cauză*⁸. Litera (a) face referire la „toate faptele pertinente privind țara de origine”, în timp ce litera (c) face referire la „statutul individual” și „situația personală” a solicitantului. Această dispoziție se aplică și în cazul aprecierii aspectului dacă solicitantului trebuie să i se acorde statutul conferit prin protecție subsidiară atunci când nu trebuie să fie considerat ca fiind refugiat. Altfel spus, chiar dacă o cerere de protecție internațională nu invocă elemente specifice situației solicitantului, *dispoziția în cauză impune luarea în considerare a „statutului individual”, precum și a „situației personale” a acestuia*.

30. În plus, este necesar să se observe că, contrar celor susținute de guvernul francez, nu există *nicio ordine ierarhică sau cronologică între diferitele tipuri de vătămări grave stabilite la articolul 15 din Directiva 2011/95*⁹, astfel încât niciun argument nu poate fi întemeiat pe acesta pentru a se invoca lipsa de relevanță a „statutului individual” și a „situației personale” a solicitantului (în raport cu situația din țara de origine) ca element care trebuie luat în considerare

⁶ Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale (JO 2013, L 180, p. 60).

⁷ Hotărârea din 29 iulie 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626, punctul 64).

⁸ Hotărârea din 10 iunie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Noțiunea de „amenințări grave și individuale”) (C-901/19, EU:C:2021:472, punctul 41).

⁹ A se vedea, în această privință, Biroul European de Sprijin pentru Azil (EASO), *Ghid practic al EASO: Condiții de obținere a statutului de protecție internațională*, aprilie 2018, p. 27.

în vederea evaluării cererii sale de protecție internațională din perspectiva articolului 15 litera (c) din directiva respectivă. Dimpotrivă, această constatare pare să susțină o interpretare care impune tocmai luarea lor în considerare în cadrul evaluării care urmează să fie efectuată de autoritatea competentă.

31. Prin urmare, în opinia noastră, din dispozițiile sus-menționate reiese că, pentru a aprecia dacă, în cazul întoarcerii în țara de origine, solicitantul ar fi supus unui risc real de vătămări grave în sensul articolului 15 din directiva menționată, *trebuie să se țină seama întotdeauna* atât de „statutul individual” și de „situația personală” a solicitantului, cât și *de toate faptele pertinente* privind țara de origine și astfel de asemenea, dacă este cazul, de „situația generală din țara” în cauză.

2. *Formele de manifestare a vătămarilor grave pot îndeplini simultan mai multe criterii a căror îndeplinire trebuie verificată la evaluarea aceleiași cereri de protecție internațională*

32. Acestea fiind spuse, este important de precizat că observația de mai sus nu implică faptul că semnificația care trebuie atribuită celor două elemente sus-menționate (pe de o parte, statutul individual și situația personală a solicitantului și, pe de altă parte, situația generală din țara de origine) este în mod necesar aceeași în cadrul unei aprecieri în raport cu articolul 15 literele (a), (b) și (c) din Directiva 2011/95. În jurisprudența sa, Curtea a atras atenția asupra faptului că existau diferențe între aspectele respective, care este oportun să fie evocate pe scurt în vederea unei mai bune înțelegeri a analizei.

33. Pe de o parte, în ceea ce privește motivele care figurează la litera (a), și anume „pedeapsa cu moartea sau execuția”, și la litera (b), și anume riscul de „tortură sau [de] tratamente inumane”, aceste „vătămări grave” acoperă situații în care solicitantul de protecție subsidiară este expus în mod specific riscului de a suferi o vătămare de un *anume* tip¹⁰. Pe de altă parte, vătămarea definită la articolul 15 litera (c) din această directivă, constituită din „[amenințări] grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei” solicitantului, acoperă un risc *mai general* de a suferi o vătămare. Sunt avute în vedere astfel la modul mai general „[amenințări] [...] la adresa vieții sau a persoanei” unui civil, mai curând decât violențe determinate. În plus, aceste amenințări sunt inerente unei situații generalizate de conflict armat care generează „violență generalizată”, ceea ce implică faptul că se poate extinde asupra indivizilor indiferent de situația lor personală¹¹.

34. Totuși, diferențele respective nu exclud existența *unor suprapuneri* astfel încât, în anumite cazuri, formele de manifestare a vătămarilor grave *pot îndeplini simultan mai multe criterii* a căror îndeplinire este necesar să fie verificată la evaluarea aceleiași cereri de protecție internațională¹². Pentru acest motiv, considerăm că *toate elementele relevante* care privesc atât statutul individual și situația personală a solicitantului, cât și situația generală din țara de origine *trebuie să fie analizate și evaluate în mod interdependent* înainte de a se stabili forma de manifestare a unei vătămări grave care corespunde cel mai bine situației de fapt în conformitate cu articolul 15 literele (a), (b) sau (c) din Directiva 2011/95.

¹⁰ Hotărârea din 10 iunie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Noțiunea de „amenințări grave și individuale”) (C-901/19, EU:C:2021:472, punctul 25).

¹¹ Hotărârea din 17 februarie 2009, Elgafaji (C-465/07, EU:C:2009:94, punctele 32-34).

¹² A se vedea în acest sens EASO, *Article 15, point c, de la directive qualification aux conditions que doivent remplir les demandeurs d'asile (2011/95/EU) – Analyse judiciaire*, ianuarie 2015, p. 16.

35. Mai mult, dorim să amintim că, după cum a statuat Curtea, referirea la „amenințările grave și individuale” (sublinierea noastră) de la articolul 15 litera (c) din această directivă trebuie înțeleasă ca acoperind amenințări îndreptate împotriva civililor indiferent de identitatea acestora, în cazul în care gradul de violență generalizată ce caracterizează conflictul armat aflat în curs de desfășurare, apreciat de autoritățile naționale competente sesizate cu o cerere de protecție subsidiară sau de instanțele din cadrul unui stat membru la care se atacă decizia de respingere a unei astfel de cereri atinge un nivel atât de ridicat încât există motive serioase și întemeiate de a crede că un civil trimis în țara respectivă sau, după caz, în regiunea în cauză ar fi expus, ca urmare a simplei sale prezențe în acest teritoriu, unui risc real de a suferi amenințările grave menționate la articolul 15 litera (c) din directiva în discuție¹³.

36. Totuși, deși este adevărat că articolul 15 litera (c) din Directiva 2011/95 poate acoperi o situație excepțională precum cea descrisă la punctul anterior, Curtea a precizat că această dispoziție poate acoperi și alte situații caracterizate printr-un grad mai scăzut de violență generalizată, dar în care *un astfel de risc decurge din situația personală a solicitantului*. Într-adevăr, după cum a stabilit Curtea în jurisprudența sa, în ceea ce privește aplicarea articolului 15 litera (c) din această directivă, „cu cât solicitantul este mai în măsură să demonstreze că este *afectat în mod specific, ca urmare a unor elemente proprii situației sale personale*, cu atât mai redus va fi gradul de violență generalizată necesar pentru a putea beneficia de protecția subsidiară”¹⁴ (sublinierea noastră).

37. Toate aceste elemente conduc la concluzia că, în cadrul analizei efectuate pentru a se acorda solicitantului protecția subsidiară în sensul articolului 15 litera (c) din Directiva 2011/95, trebuie să se țină seama în mod necesar nu doar de „situația generală” din țara de origine, ci și, dacă este cazul, de elementele care privesc „statutul individual” și „situația personală” ale solicitantului în cauză.

3. Câteva principii care pot servi drept orientări pentru autoritățile naționale în îndeplinirea atribuțiilor lor

38. În sfârșit, trebuie arătat că, în măsura în care nici Directiva 2011/95, nici Directiva 2013/32 și nici vreo altă normă din dreptul Uniunii nu conțin norme exprese și detaliate legate de structura și de organizarea procesului de evaluare în ceea ce privește interdependența și derularea secvențială a aprecierii referitoare la diferitele forme de vătămare gravă în sensul articolului 15 din Directiva 2011/95, statele membre dispun, în principiu, de o anumită *marjă de apreciere* în această privință.

39. În opinia noastră, considerațiile expuse mai sus, întemeiate pe o interpretare a dispozițiilor relevante, ținând seama totodată de jurisprudența Curții, permit totuși să se stabilească o serie de *principii de natură să limiteze marja de apreciere a statelor membre*. În măsura în care aceste principii pot servi drept orientare pentru autoritățile naționale în îndeplinirea atribuțiilor lor, apreciem că este oportun să le prezentăm în continuare.

40. În primul rând, din articolul 15 din Directiva 2011/95 reiese că legiuitorul Uniunii a făcut în mod deliberat distincție între diferitele forme de vătămare gravă care pot exista. Fiecare dintre cele trei forme de vătămare gravă menționate la acest articol constituie un *motiv autonom* de

¹³ Hotărârea din 17 februarie 2009, Elgafaji (C-465/07, EU:C:2009:94, punctul 35), și Hotărârea din 10 iunie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Noțiunea de „amenințări grave și individuale”) (C-901/19, EU:C:2021:472, punctul 28).

¹⁴ Hotărârea din 17 februarie 2009, Elgafaji (C-465/07, EU:C:2009:94, punctul 39), și Hotărârea din 30 ianuarie 2014, Diakité (C-285/12, EU:C:2014:39, punctul 31).

acordare a statutului conferit de protecția subsidiară. În consecință, *toate* cerințele care decurg din litera aplicabilă de la acest articol 15 trebuie îndeplinite înainte de a se putea acorda statutul în cauză. Nu este suficient, așadar, să fie îndeplinite *în parte* cerințele unei litere și *în parte* cele ale unei alte litere a respectivului articol 15. Nu este mai puțin adevărat că, după caz, ar putea exista simultan un risc real de *mai multe* vătămări grave în sensul acestei dispoziții.

41. În al doilea rând și fără a aduce atingere celor de mai sus, într-o situație în care pot fi în discuție mai multe vătămări grave în sensul articolului 15 din Directiva 2011/95, anumite elemente pot fi relevante simultan pentru mai multe forme de asemenea vătămări grave. În acest caz, *este necesar să se țină seama de elementele relevante în cauză la evaluarea tuturor formelor de vătămare gravă care pot fi puse în discuție*. Într-adevăr, după cum am arătat la punctul 29 din prezentele concluzii, articolul 4 alineatul (3) din Directiva 2011/95 impune să se țină seama întotdeauna de „toate faptele pertinente” menționate în cadrul său, inclusiv de statutul individual și de situația personală a solicitantului, precum și de situația generală din țara de origine. În conformitate cu cerința respectivă, nu se poate admite ca, într-un stat membru, anumite elemente potențial relevante să nu fie examinate și evaluate de autoritatea decizională pentru simplul motiv formal că solicitantul a invocat aceste elemente pentru una dintre formele potențial relevante de vătămare gravă de temut, dar nu și pentru cealaltă.

42. În al treilea rând, din jurisprudența Curții reiese că este necesar să se facă distincție între cele două etape ale evaluării unei cereri de protecție internațională¹⁵. Prima etapă privește *stabilirea împrejurărilor de fapt* susceptibile să constituie elemente de probă în susținerea cererii, în timp ce etapa a doua se referă la *aprecierea juridică* a acestor elemente, care constă în a decide dacă, având în vedere faptele care caracterizează o speță, sunt îndeplinite condițiile de fond pentru acordarea unei protecții internaționale. Cerința legată de cooperare prevăzută la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2011/95 se aplică în prima etapă, dar nu și în cea de a doua. Această *distincție între cele două etape ale evaluării*, cu responsabilități diferite pentru solicitant și autoritatea decizională, confirmă faptul că nu este posibil ca autoritatea respectivă, în urma anticipării unei eventuale calificări juridice, să înlăture anumite elemente potențial relevante. Acest demers ar fi contrar principiului potrivit căruia există două etape distincte care se impune, în mod logic, să fie aplicate succesiv.

43. În al patrulea rând, un aspect deosebit de important care trebuie luat în considerare la evaluarea unei cereri de protecție internațională din perspectiva articolului 15 din Directiva 2011/95 – care va fi explicat în detaliu în cadrul examinării celei de a doua întrebări preliminare – privește măsura în care solicitantul este *expus în mod specific riscului de a suferi un anumit tip de vătămare*. După cum a statuat Curtea, această „individualizare” este importantă nu doar pentru a putea stabili dacă în situația solicitantului există vătămarile grave definite la literele (a) și (b), ci și cele menționate la litera (c) a acestui articol. În conformitate cu așa-numita scară „degresivă”, dezvoltată pe cale jurisprudențială și care își găsește aplicarea în raport cu litera (c), „cu cât solicitantul este mai în măsură să demonstreze că este *afectat în mod specific, ca urmare a unor elemente proprii situației sale personale*, cu atât mai redus va fi gradul de violență generalizată necesar pentru a putea beneficia de protecția subsidiară”¹⁶ (sublinierea noastră). În consecință, autoritatea competentă va trebui să stabilească gradul de „individualizare” necesar în fiecare caz concret.

¹⁵ Hotărârea din 22 noiembrie 2012, M. (C-277/11, EU:C:2012:744, punctul 44 și următoarele), și Hotărârea din 2 decembrie 2014, A și alții (C-148/13-C-150/13, EU:C:2014:2406, punctul 58).

¹⁶ A se vedea punctul 36 din prezentele concluzii.

44. În conformitate cu repartizarea competențelor în cadrul unei proceduri preliminare în temeiul articolului 267 TFUE, revine instanței de trimitere să verifice dacă abordarea adoptată în speță de autoritatea competentă cu ocazia examinării cererii de protecție internațională a reclamanților din litigiul principal îndeplinește cerințele dreptului Uniunii expuse mai sus.

4. Răspunsul la prima întrebare preliminară

45. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem să se răspundă la prima întrebare că articolul 15 din Directiva 2011/95 coroborat cu articolul 4 alineatul (3) din aceasta trebuie interpretat în sensul că, pentru fiecare dintre literele enumerate la acest articol care pot fi puse în discuție într-un caz concret, la evaluarea cererii de protecție internațională este necesar să se țină seama în special de ansamblul elementelor enumerate la articolul 4 alineatul (3), printre care se află statutul individual și situația personală a solicitantului, precum și toate faptele pertinente privind țara de origine, iar evaluarea respectivă trebuie efectuată într-un mod care să facă distincție între cele două etape care au ca obiect constatarea împrejurărilor de fapt care pot să constituie elemente de probă în susținerea cererii și, respectiv, aprecierea juridică a elementelor menționate, fără a fi necesar să se aprecieze împreună diferitele litere ale acestui articol 15.

C. Cu privire la a doua întrebare preliminară

1. Relevanța jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la articolul 3 din CEDO

46. Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere ridică în esență problema dacă articolul 15 litera (c) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că, în cadrul analizei prin care se urmărește identificarea unui risc de vătămare gravă în sensul acestei dispoziții, este necesar să se aprecieze elementele referitoare la situația individuală și la circumstanțele personale ale solicitantului respectiv și dacă această apreciere este mai cuprinzătoare decât verificarea respectării cerinței „individualizării” prevăzute în Hotărârea NA împotriva Regatului Unit.

47. În special, din decizia de trimitere reiese că instanța *a quo* dorește lămuriri în special cu privire la aspectul dacă alte circumstanțe individuale decât simplul fapt de a proveni dintr-o zonă în care survin „cele mai extreme cazuri de violență generală”, în sensul hotărârii menționate – altfel spus, în care gradul de violență dintr-o anumită țară atinge un asemenea nivel încât expulzarea unei persoane către această țară constituie o încălcare a interdicției privind tortura și tratamentele inumane sau degradante, garantată la articolul 3 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”) –, pot servi drept element relevant necesar pentru susținerea unei temeri de vătămări grave în sensul articolului 15 litera (c) din Directiva 2011/95.

48. În această privință, trebuie amintit că, potrivit Curții, articolul 15 litera (c) din Directiva 2011/95 poate acoperi nu doar situații caracterizate printr-un grad de violență generalizată, ci și alte situații caracterizate printr-un grad de violență mai redus, dar în care un astfel de risc decurge din elemente privind situația personală a solicitantului. După cum am arătat în cadrul examinării primei întrebări preliminare¹⁷, Curtea a precizat în jurisprudența sa că, „cu cât

¹⁷ A se vedea punctul 36 din prezentele concluzii.

solicitantul este mai în măsură să demonstreze că este *afectat în mod specific, ca urmare a unor elemente proprii situației sale personale*, cu atât mai redus va fi gradul de violență generalizată necesar pentru a putea beneficia de protecția subsidiară” (sublinierea noastră). Rezultă că, în cadrul analizei care trebuie efectuată în temeiul acestei dispoziții, este posibil să se aplice o „scară degresivă” bazată pe o diferențiere în funcție de nivelurile posibile de violență generalizată și în funcție de situația individuală a solicitantului, pentru a aprecia dacă solicitantul respectiv poate beneficia de protecție în temeiul dispoziției menționate.

49. În ceea ce privește aspectul dacă aprecierea elementelor referitoare la situația individuală și la circumstanțele personale ale solicitantului, efectuată în cadrul analizei care urmărește identificarea unui risc de vătămare gravă în sensul articolului 15 litera (c) din Directiva 2011/95, este mai cuprinzătoare decât verificarea respectării cerinței „individualizării”, astfel cum este menționată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea NA împotriva Regatului Unit, trebuie amintit că, în Hotărârea din 17 februarie 2009, Elgafaji (C-465/07, EU:C:2009:94), Curtea a statuat că articolul 15 litera (b) din Directiva 2011/95 corespunde în esență articolului 3 din CEDO. În schimb, în măsura în care articolul 15 litera (c) din această directivă diferă de dispoziția menționată din CEDO, *interpretarea sa trebuie să fie realizată în mod autonom, asigurând însă respectarea deplină a drepturilor fundamentale, astfel cum sunt garantate de CEDO*¹⁸. Curtea a adăugat, făcând referire la Hotărârea NA împotriva Regatului Unit, citată anterior, că interpretarea dată acolo articolului 15 litera (c) din Directiva 2011/95 coroborat cu articolul 2 litera (e) din aceasta este pe deplin compatibilă cu CEDO, inclusiv cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la articolul 3 din CEDO¹⁹.

50. Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, cartă a devenit obligatorie din punct de vedere juridic și are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor, după cum prevede articolul 6 alineatul (1) TUE. Prin urmare, cartă este în prezent principalul punct de referință în materie de protecție a drepturilor fundamentale în ordinea juridică a Uniunii. Tocmai acest lucru reiese din considerentul (16) al Directivei 2011/95. Totuși, este important de precizat că drepturile fundamentale garantate de CEDO – și, prin urmare, de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în această privință – *își păstrează întreaga importanță* în ordinea juridică a Uniunii. Într-adevăr, articolul 52 alineatul (3) din cartă prevede că, în măsura în care aceasta din urmă conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin CEDO, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de CEDO.

51. În ceea ce privește în special articolul 3 din CEDO, dreptul fundamental care este conținut în acesta corespunde dreptului fundamental consacrat la articolul 4 din cartă. Ca atare, după cum am arătat în Concluziile noastre prezentate în cauza Bundesrepublik Deutschland (Noțiunea de „amenințări grave și individuale”), această din urmă dispoziție are, așadar, același înțeles și aceeași întindere ca și articolul 3 din CEDO²⁰. Astfel, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în special cea referitoare la articolul 3 din CEDO și în care se încadrează Hotărârea NA împotriva Regatului Unit, poate, așadar, să fie relevantă pentru interpretarea dispozițiilor Directivei 2011/95.

¹⁸ Hotărârea din 17 februarie 2009, Elgafaji (C-465/07, EU:C:2009:94, punctul 28).

¹⁹ Hotărârea din 17 februarie 2009, Elgafaji (C-465/07, EU:C:2009:94, punctul 44).

²⁰ C-901/19 (EU:C:2021:116, punctul 49).

2. Alte aspecte legate de „statutul individual” sau de „situația personală” a solicitantului care trebuie luate în considerare

52. Acestea fiind spuse, este important de precizat că, în măsura în care interpretarea articolului 15 litera (c) din Directiva 2011/95 trebuie efectuată în mod *autonom*, după cum a arătat Curtea, aprecierea circumstanțelor personale în raport cu dispoziția respectivă nu se limitează la verificarea respectării cerinței „individualizării”, astfel cum este menționată de Curtea EDO în hotărârea citată anterior. În consecință, considerăm că aprecierea circumstanțelor personale în raport cu articolul 15 litera (c) din Directiva 2011/95 este mai cuprinzătoare decât verificarea respectării cerinței menționate a „individualizării”.

53. După cum am arătat deja în Concluziile prezentate în cauza Bundesrepublik Deutschland (Noțiunea de „amenințări grave și individuale”)²¹, din jurisprudența Curții rezultă în mod clar că, deși aplicarea articolului 15 litera (c) din Directiva 2011/95 nu implică, într-o primă etapă, examinarea situației personale a solicitantului, această dispoziție trebuie coroborată, într-o a doua etapă, cu articolul 4 alineatul (4) din această directivă, astfel încât elementele cu caracter personal care îl privesc pot, dacă este cazul, să fie luate în considerare la aprecierea existenței unor amenințări grave și individuale în sensul acestui articol 15 litera (c)²².

54. Potrivit articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2011/95, „[f]aptul că solicitantul a fost deja persecutat, a suferit deja vătămări grave sau a făcut deja obiectul amenințării directe a unei astfel de persecuții sau a unor astfel de vătămări reprezintă un indiciu serios al temerilor fondate ale solicitantului de a fi persecutat sau al riscului real de a suferi vătămări grave, cu excepția cazului în care există motive întemeiate de a crede că respectiva persecuție sau respectivele vătămări grave nu se vor mai repeta” (sublinierea noastră). Prin urmare, nu se poate exclude posibilitatea ca identificarea unor eventuale „amenințări grave și individuale”, în sensul articolului 15 litera (c) din Directiva 2011/95, să se bazeze pe *elemente identice* cu cele luate în considerare la identificarea actelor de „tortur[ă] sau [de] tratamente[...] sau pedepse[...] inumane sau degradante” la care solicitantul trebuie să dovedească că este expus în mod specific în sensul literei (b) a acestui articol 15.

55. În plus, mărturisim că înclinăm spre interpretarea propusă de guvernul german, potrivit căreia este necesar să se țină seama și de anumiți factori legați de statutul individual sau de situația personală a solicitantului, *care pot crește riscul de a deveni victimă a violenței* în cazul unui conflict armat intern sau internațional²³. Printre acești factori se află în special *profesia*, atunci când, de exemplu, un medic, un avocat sau un interpret este expus unor riscuri specifice ca urmare a activității sale. Deși este *imposibil să se enumere în mod exhaustiv* toți factorii care pot crește riscul ca o persoană să devină victimă a violenței, considerăm că abordarea care trebuie adoptată este suficient de clară pentru a sensibiliza autoritățile competente.

3. Răspunsul la a doua întrebare preliminară

56. Pentru motivele expuse mai sus, considerăm că trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 15 din Directiva 2011/95 coroborat cu articolul 4 alineatele (3) și (4) din aceasta trebuie interpretat în sensul că statutul individual și situația personală ale solicitantului, inclusiv profesia

²¹ C-901/19 (EU:C:2021:116, punctul 24).

²² Hotărârea din 17 februarie 2009, Elgafaji (C-465/07, EU:C:2009:94, punctele 39 și 40).

²³ A se vedea în acest sens Storey, H., *EU immigration and asylum law*, Kay Hailbronner, Daniel Thym (ed.), München, 2016, partea D III, art. 15, p. 1238, punctul 16, care consideră că articolul 15 litera (c) din Directiva 2011/95 poate fi utilizat pentru a se proteja persoanele dacă acestea reușesc să dovedească faptul că se confruntă cu amenințări ca urmare a „caracteristicilor lor individuale”.

sa, este necesar să fie luate în considerare la examinarea efectuată în raport cu articolul 15 litera (c) din directiva respectivă, în măsura în care elementele menționate sporesc riscul specific ca acesta să fie expus unor amenințări grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei sale ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional.

D. Cu privire la a treia întrebare preliminară

57. Prin intermediul celei de a treia întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 15 litera (b) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că „scara degresivă” menționată anterior, care se aplică în cadrul aprecierii efectuate în raport cu litera (c) a acestui articol, trebuie aplicată și aprecierii efectuate în raport cu respectiva literă (b).

58. În această privință, este necesar să se arate că această „scară degresivă” se referă la *gradul de violență generalizată* în contextul unui conflict armat intern sau internațional și permite să se stabilească dacă, într-un caz concret, gradul unei asemenea violențe generalizate, care poate genera amenințări grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil, este de așa natură încât există, în cazul persoanei în cauză, motive serioase și întemeiate de a crede că, în cazul întoarcerii în țara de origine, persoana în cauză ar fi supusă unui *risc real de a suferi vătămările grave* prevăzute la articolul 2 litera (f) din Directiva 2011/95 coroborat cu articolul 15 litera (c) din aceasta.

59. În schimb, vătămările grave indicate la articolul 15 literele (a) și (b) din această directivă acoperă situații diferite, în care solicitantul este *expus în mod specific riscului de a suferi o vătămare* care necesită un anumit grad de individualizare, pe baza elementelor specifice situației sale personale.

60. Ținând seama de faptul că acest articol 15 litera (b) nu conține nicio cerință referitoare la o situație în care este pus în discuție un anumit grad de violență generalizată, considerăm că „scara degresivă” respectivă este *lipsită de relevanță* pentru aprecierea efectuată în raport cu litera (b).

61. Pentru motivele de mai sus, se impune să se răspundă la a treia întrebare că articolul 15 litera (b) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că „scara degresivă”, care, potrivit jurisprudenței Curții, este aplicată în cadrul aprecierii raport cu litera (c) a articolului respectiv, *nu se aplică* acestei prime dispoziții.

E. Cu privire la a patra întrebare preliminară

62. Prin intermediul celei de a patra întrebări preliminare, instanța de trimitere ridică în esență problema dacă, în cadrul analizei efectuate pentru a se acorda solicitantului protecția prevăzută la articolul 15 litera (c) din Directiva 2011/95, este posibil să *se ia în considerare situația de urgență umanitară* apărută în țara de origine.

63. Potrivit unei jurisprudențe constante, procedura instituită prin articolul 267 TFUE este un instrument de cooperare între Curte și instanțele naționale cu ajutorul căruia cea dintâi furnizează celor din urmă elementele de interpretare a dreptului Uniunii care le sunt necesare pentru soluționarea litigiilor asupra cărora urmează să se pronunțe²⁴. În cadrul acestei cooperări, instanța națională sesizată cu soluționarea litigiului se află, luând în considerare particularitățile

²⁴ Hotărârea din 20 decembrie 2017, Global Starnet (C-322/16, EU:C:2017:985, punctul 17).

cauzei, în poziția cea mai potrivită pentru a aprecia atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții. Nu este mai puțin adevărat că, în cazul în care este necesar, Curtea are competența de a examina condițiile în care este sesizată de către instanța națională, în scopul de a-și verifica propria competență și în special *de a determina dacă interpretarea dreptului Uniunii solicitată are legătură cu realitatea și cu obiectul litigiului principal*, astfel încât Curtea să nu fie pusă în situația să formuleze opinii consultative cu privire la chestiuni generale sau ipotetice. În cazul în care se constată că întrebarea adresată este în mod vădit lipsită de relevanță pentru soluționarea acestui litigiu, Curtea trebuie să declare că nu este necesar să se pronunțe asupra fondului²⁵. După cum vom arăta în continuare, examinarea celei de a patra întrebări ridică dificultăți pe care le considerăm insurmontabile pentru a se putea concluziona că întrebarea respectivă este admisibilă, în pofida unei lecturi atente și binevoitoare a deciziei de trimitere.

64. În primul rând, instanța de trimitere nu indică în mod expres *care literă* de la articolul 15 din Directiva 2011/95 este vizată de această întrebare. Din contextul în care a fost adresată întrebarea reiese însă că aceasta se referă la interpretarea care trebuie dată literei (c) a acestui articol. În plus, instanța de trimitere nu explică *ce se înțelege prin referirea la „situația umanitară”*. Totuși, explicațiile furnizate în decizia de trimitere permit să se deducă faptul că instanța de trimitere se referă la situații caracterizate de o *lipsă evidentă de servicii de bază precum hrana, apa sau îngrijirile medicale*, astfel încât se pare că este vorba despre o „situație de urgență umanitară”. Acestea fiind spuse, chiar presupunând că instanța de trimitere are în vedere asemenea împrejurări, se impune să se constate că *din decizia de trimitere nu reiese că reclamanții se află tocmai în situația descrisă*. O simplă referire generală la rapoarte întocmite de organizații internaționale cu privire la situația generală din țara de origine nu poate înlocui o apreciere de la caz la caz a situației solicitantului.

65. Într-adevăr, deși reclamanții au declarat că „printre motivele plecării [lor] au fost condițiile dificile de viață, precum faptul de a nu avea acces la combustibil, apă potabilă și electricitate”, nu este mai puțin adevărat că Directiva 2011/95 impune *cerințe ridicate în ceea ce privește riscul de a suferi vătămări grave*²⁶. După cum a subliniat Curtea în repetate rânduri, această directivă impune statelor membre obligația de a identifica „persoanele care au o *nevoie reală* de protecție internațională”²⁷ (sublinierea noastră). În acest spirit, Curtea a considerat, în ceea ce privește riscurile de deteriorare a stării de sănătate a unui resortisant al unei țări terțe, că „lipsurile generale ale sistemului de sănătate al țării de origine” *nu intră în domeniul de aplicare al articolului 15 litera (c) din directiva respectivă*²⁸. În mod similar, Curtea a apreciat că simpla constatare obiectivă a unui „risc asociat situației generale dintr-o țară” nu reprezintă, în principiu, un motiv suficient pentru a demonstra că sunt îndeplinite condițiile enunțate în dispoziția menționată în privința unei persoane determinate²⁹.

66. Această interpretare este confirmată de considerentul (35) al directivei în cauză, din care reiese că „[r]iscurile la care populația unei țări sau o parte din populație este în general expusă *nu constituie*, în sine, amenințări individuale care să poată fi calificate drept vătămări grave” (sublinierea noastră). Din cele de mai sus rezultă că o situație precum cea descrisă de reclamanți

²⁵ Hotărârea din 24 octombrie 2013, Stoilov i Ko (C-180/12, EU:C:2013:693, punctul 38).

²⁶ Hotărârea din 17 februarie 2009, Elgafaji (C-465/07, EU:C:2009:94, punctul 37).

²⁷ Hotărârea din 30 ianuarie 2014, Diakité (C-285/12, EU:C:2014:39, punctul 33), Hotărârea din 18 decembrie 2014, M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, punctul 37), și Hotărârea din 10 iunie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Noțiunea de „amenințări grave și individuale”) (C-901/19, EU:C:2021:472, punctul 44).

²⁸ Hotărârea din 18 decembrie 2014, M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, punctul 31).

²⁹ Hotărârea din 17 februarie 2009, Elgafaji (C-465/07, EU:C:2009:94, punctul 37).

nu poate fi considerată ca încadrându-se în unul dintre cazurile prevăzute la articolul 15 litera (c) din Directiva 2011/95, oricât de dificile ar putea fi împrejurările pentru persoanele în cauză. Pentru aceste motive, legătura dintre întrebarea adresată de instanța de trimitere și situația de fapt aflată la originea cauzei pare cel puțin discutabilă. Prin urmare, considerăm că a patra întrebare are un caracter ipotetic.

67. În al doilea rând, trebuie arătat că din decizia de trimitere nu reiese că situația umanitară în discuție în litigiul principal este *consecința directă sau indirectă a acțiunilor și/sau a omisiunilor unui agent de vătămări grave*, după cum implică întrebarea adresată. În decizia de trimitere nu se precizează cine este agentul vizat, în ce constau acțiunile și/sau omisiunile concrete ale agentului respectiv, dacă ele au fost săvârșite în mod deliberat sau involuntar sau care este relația precisă dintre situația umanitară și acțiunile și/sau omisiunile în cauză. Or, trebuie amintit în acest context că, în conformitate cu jurisprudența Curții, protecția subsidiară nu se poate acorda decât *dacă amenințările sunt consecința unui comportament intenționat* al unuia dintre agenții vizați la articolul 6 din Directiva 2011/95³⁰. Potrivit Curții, faptul că dispoziția menționată conține o listă a agenților de vătămări grave „susține ideea că *asemenea vătămări trebuie să constea în comportamentul unui terț*”³¹ (sublinierea noastră).

68. În contextul articolului 15 litera (c) din directiva respectivă, aceasta implică faptul că o asemenea protecție poate fi acordată atunci când amenințările grave și individuale sunt *consecința suficient de directă* a unei violențe generalizate. În speță, în lipsa informațiilor necesare referitoare la situația specifică a reclamanților, în special în ceea ce privește *identitatea exactă a presupușilor agenți implicați*, nu este posibil să se răspundă la întrebarea adresată fără utilizarea unor reflecții ipotetice, posibilitate care este exclusă de jurisprudența menționată la punctul 63 din prezentele concluzii.

69. În al treilea rând, nu ne putem debarasa de impresia că cererea de decizie preliminară urmărește, în realitate, să invite Curtea să *include cerințe suplimentare* la articolul 15 litera (c) din Directiva 2011/95, în pofida modului de redactare clar și exhaustiv al acestei dispoziții. Astfel, este incontestabil că această dispoziție nu menționează „situația de urgență umanitară” ca atare ca fiind una dintre situațiile care pot da dreptul la protecție subsidiară. Mai întâi, termenii în care este formulată dispoziția respectivă se opun unei interpretări care poate include o asemenea situație. Considerăm, așadar, că „situația de urgență umanitară” *nu intră în domeniul de aplicare al dispoziției menționate*³².

70. În plus, considerăm că o astfel de interpretare, dacă ar fi avută în vedere de Curte, ar fi nu doar problematică pentru argumentele prezentate mai sus, ci ar genera totodată *dificultăți în aplicarea sa de către autoritățile naționale*, cu atât mai mult cu cât nu ar fi clar modul în care cerințele suplimentare – care trebuie încorporate pe cale pretoriană – s-ar integra la articolul 15 litera (c) din Directiva 2011/95. În special, corelația dintre „situația de urgență umanitară” și cerințele prevăzute în mod expres în această dispoziție ar ridica numeroase întrebări. Considerăm că dificultățile asociate unei astfel de abordări evidențiază faptul că intenția legiuitorului Uniunii nu poate să fi fost aceea de a accepta o asemenea extindere a domeniului de aplicare al dispoziției

³⁰ Hotărârea din 18 decembrie 2014, M’Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, punctul 31).

³¹ Hotărârea din 18 decembrie 2014, M’Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, punctul 35).

³² Se poate identifica o anumită analogie cu jurisprudența citată la punctul 65 din prezentele concluzii, potrivit căreia situații specifice nu intră în domeniul de aplicare al articolului 15 litera (c) din Directiva 2011/95.

sus-menționate fără a se prevedea o reformă³³. În opinia noastră, revine exclusiv legiuitorului Uniunii sarcina să asigure securitatea juridică prin modificarea Directivei 2011/95, în cazul în care este necesar.

71. Pentru motivele expuse la punctele precedente, propunem Curții să declare a patra întrebare ca fiind inadmisibilă.

VI. Concluzie

72. Având în vedere toate considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Tribunalul de la Haga, locul ședinței 's-Hertogenbosch, Țările de Jos) după cum urmează:

1) Articolul 15 din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate coroborat cu articolul 4 alineatul (3) din aceasta trebuie interpretat în sensul că

pentru fiecare dintre literele enumerate la acest articol care pot fi relevante într-un caz concret, la evaluarea cererii de protecție internațională este necesar să se țină seama în special de ansamblul elementelor enumerate la articolul 4 alineatul (3) din această directivă, printre care se află statutul individual și situația personală a solicitantului, precum și toate faptele pertinente privind țara de origine, iar evaluarea respectivă trebuie efectuată într-un mod care să facă distincție între cele două etape care au ca obiect constatarea împrejurărilor de fapt care pot să constituie elemente de probă în susținerea cererii și, respectiv, aprecierea juridică a elementelor menționate, fără a fi necesar să se aprecieze împreună diferitele litere ale acestui articol 15.

2) Articolul 15 din Directiva 2011/95 coroborat cu articolul 4 alineatele (3) și (4) din aceasta trebuie interpretat în sensul că

este necesar să fie luate în considerare statutul individual și situația personală ale solicitantului, inclusiv profesia sa, la examinarea efectuată în raport cu acest articol 15 litera (c), în măsura în care elementele menționate sporesc riscul specific de a fi expus unor amenințări grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei sale ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional.

3) Articolul 15 litera (b) din Directiva 2011/95

trebuie interpretat în sensul că:

„scara degresivă”, care se aplică, potrivit jurisprudenței Curții, în cadrul aprecierii efectuate în raport cu litera (c) a acestui articol, nu se aplică în cazul acestei prime dispoziții.

³³ În Concluziile noastre prezentate în cauza Bundesrepublik Deutschland (Noțiunea de „amenințări grave și individuale”) (C-901/19, EU:C:2021:116, punctul 56), am arătat că textul articolului 15 litera (c) din Directiva 2011/95 este rezultatul unui compromis între statele membre. Într-adevăr, geneza dispoziției respective arată că ea a făcut obiectul unor controverse în cadrul Consiliului (a se vedea în această privință Storey, H., *op. cit.*, p. 1235, punctul 6).

4) A patra întrebare este inadmisibilă.